

In de discussies die op dit moment in de Eerste Kamer worden gevoerd over de Tabakswet wordt één erg belangrijk element buiten beschouwing gelaten: de financiering van het anti-tabaksonderzoek en de anti-tabakscampagnes. Dit element is ook in de Tweede Kamer niet aan de orde gekomen.

Tóch gaat het hier om een erg belangrijk aspect van de anti-tabakdiscussies, immers de deugdelijkheid en kwaliteit van de basisveronderstellingen onder de Tabakswet zijn bepalend voor de rechtvaardigheid van dergelijke maatregelen die een grote impact kunnen hebben op het leven van miljoenen Nederlanders.

Waarom is die financieringsvraag zo belangrijk? Het antwoord is eenvoudig: de waarheid is afhankelijk van degene die de waarheidsvinding bepaalt en betaalt. Wat automatisch tot de volgende leidt: wat zijn de belangen die met de strijd tegen tabak geassocieerd zijn? Wie zijn de spelers? En hoe lopen de geldstromen?

Forces International houdt zich al lange tijd bezig met het ontrafelen van deze relaties en heeft in de loop van de tijd een goed overzicht gekregen van die belangen en de geldstroom van industrie naar anti-roken organisaties en anti-roken onderzoeken. Via deze brief willen wij de Eerste Kamer fracties kond doen van onze bevindingen en, in de bijlagen, het benodigde bewijsmateriaal leveren.

De belangen

De wereld telt ongeveer 1,2 miljard rokers. Als al deze mensen bewogen kunnen worden om te stoppen, genereert dat een gigantische Nicotineontwenningmiddelen-vraag (Nicotine Replacement Therapy: NRT) die naar schatting \$1,5 miljard per jaar bedraagt. Deze middelen zijn echter, met succespercentages tussen 3% en 30%, allesbehalve een garantie dat de ontwenningsskuur slaagt. Er zal dus ook een herhaalvraag zijn bij degenen die er ondanks deze hulpmiddelen niet in slagen definitief te stoppen. Kassa voor de leveranciers van deze middelen dus.

Welke zijn de leveranciers? De belangrijkste producten op dit moment zijn Nicorette (origineel Johnson&Johnson, ook verkocht door Farmacia), Zyban (GlaxoSmithKline) en Nicotrol (Johnson&Johnson). Het is dan ook met name interessant om te kijken of deze producenten zich op enigerlei wijze met het 'tabaksontmoedigingsbeleid' bezig houden.

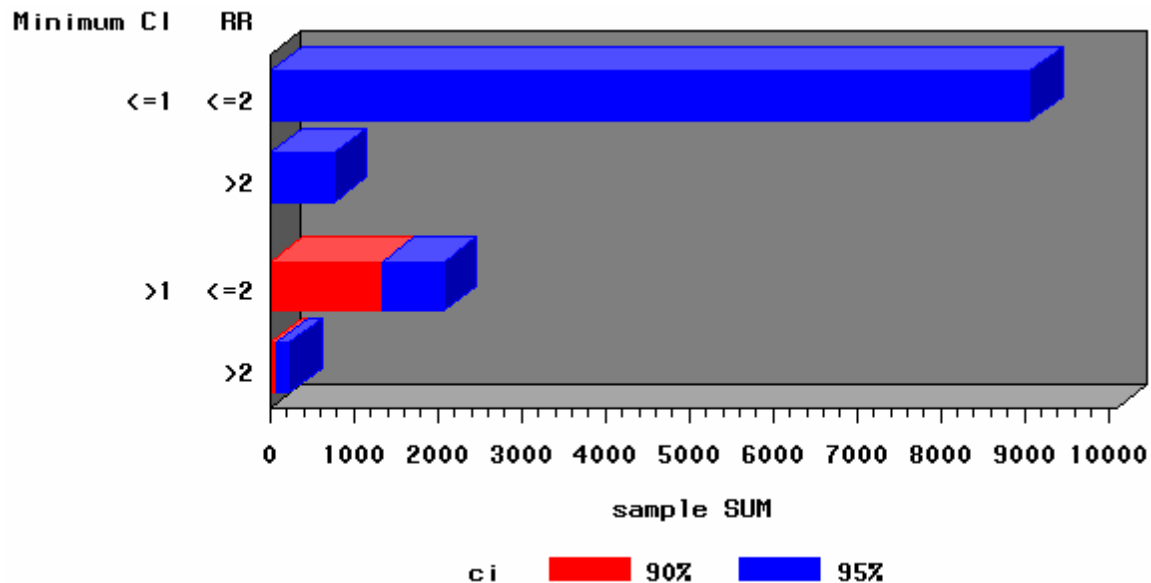
En dat is inderdaad het geval. Er zijn twee (geld)stromen te ontdekken: via de Robert Wood Johnson Foundation en via de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Beide stromen willen we in de volgende hoofdstukken nader belichten.

Robert Wood Johnson Foundation

Deze Amerikaanse stichting, afkorting RWJF, houdt zich al vanaf 1992 bezig met 'tabaksontmoediging' via het sponsoren van anti-rokenorganisaties, het initiëren en financieren van anti-rokenonderzoek en het sponsoren van diverse opleidingsprogramma's. De RWJF is een volledige dochter van Johnson&Johnson, zoals vermeld een van de grootste producenten van NRT-producten in de wereld.

In de bijlagen wordt een overzicht gegeven van de geldstromen van de RWJF naar diverse onderzoeksinstituten, anti-rokenorganisaties en andere instellingen. Gemene deler is dat al deze geldstromen, via een grote variatie aan kanalen, gebruikt worden voor het ontmoedigen van roken. Kort samengevat is er sprake van een geldstroom van meer dan 1 miljard dollar die in vijf jaar van de farmaceutische industrie naar anti-roken campagnes en onderzoek is gevloeid.

Naast deze geldstromen zijn er momenteel ook geldstromen vanuit RWJF in de richting van Amerikaanse staten, die voor gezondheidszorg te besteden geld krijgen wanneer ze aantonen anti-tabaksmaatregelen te nemen, zoals het rookvrij verklaren van restaurants en ziekenhuizen. Bij een slechte organisatie van de gezondheidszorg, zoals deze in de VS aanwezig is, zijn die staten maar al te bereid dit soort maatregelen te nemen als ze met het verkregen geld hun armlastige burgers kunnen steunen. Bovendien kunnen verzekeraars prijzen verdienen indien ze NRT vergoeden en andere maatregelen nemen om het roken te ontmoedigen.

Wereldgezondheidsorganisatie

Enige jaren geleden, bij het aantreden van de huidige voorzitter Gro Harlem Brundtland (met een historie in de farmaceutische industrie), werd door de WHO het Tobacco Free Initiative (TFI) gelanceerd. Doelstelling van dit ambitieuze plan was om in korte tijd het aantal rokers wereldwijd te decimeren.

Wanneer het budget van TFI wordt geanalyseerd blijkt dat van een totaal budget van \$9.885.000 in de jaren 2000-2001, meer dan 70% (\$8.000.000) komt uit bijdragen van in het bijzonder de farmaceuten Farmacia en GlaxoSmithKline, beiden belangrijke NRT producenten.

De Wereldgezondheidsorganisatie is (o.a. ook via het WMF!) de drijvende kracht achter de meeste overheidsinitiatieven inzake de ontmoediging van tabak en bepaalt daardoor voor een groot gedeelte het anti-rokenbeleid van Nederland en daarbuiten.

Marketing van een principe

Het afgelopen decennium is de rokenproblematiek een van de hoofdonderwerpen van onderzoek geweest. Het terrein is met de kracht van een elektronenmicroscop onder de loep genomen, aangedreven door miljoenen farmaceuten-dollars. De vraag is, welke resultaten we zouden zien als andere onderwerpen die betrekking hebben op andere omgevingsfactoren met evenzoveel kracht bestudeerd zouden zijn. We zouden dan niet meer met een gerust gevoel de straat op durven.

Wanneer we de financiering van anti-roken onderzoek erbij betrekken, zou men zich kunnen afvragen of deze onderzoeken wel allemaal zo onafhankelijk zijn geweest. Welke onderzoeken hebben de gerenommeerde geneeskundige tijdschriften, waarin onderzoek wordt gepubliceerd, gehaald en welke niet? Het is niet voor niks dat deze tijdschriften in de zomer van dit jaar hebben besloten een veel strikter beleid ten aanzien van door de farmaceutische industrie gesponsord onderzoek te gaan voeren. Ook zij zagen in dat er nogal eens met de resultaten van dit onderzoek werd geknoeid. Of het helpt is nog af te wachten omdat er, zoals boven beschreven in de WHO-route, ook heel wat farmaceutisch interessant anti-rokenonderzoek geïnstigeerd wordt via de weg van de overheid.

Als het ging om rokengerelateerd onderzoek leek de wetenschappelijke meetlat een tandje lager te worden gelegd. Veel door de pers gepubliceerde resultaten van anti-rokenonderzoek werden kritiekloos overgetikt van dezelfde bronnen waarvan de gezaghebbende tijdschriften nu zeggen dat ze, gezien hun financiering, niet erg betrouwbaar en onafhankelijk waren. Als men wat intensiever de onderzoeken bekijkt die zich bezighouden met het meerrokenprobleem, dan blijkt daaruit dat men wel érg makkelijk verbanden en causaliteit naar buiten bracht als het op basis van strikte wetenschappelijk criteria niet eens bewezen werd. Zo levert bijna 99% van dit soort onderzoeken een ondergrens (Minimum CI) van het risico (RR) op beneden de 1, binnen epidemiologisch onderzoek een indicatie van statistische insignificantie (zie figuur). Het resterende deel is gebaseerd op levenslange blootstelling (WHO).

Conclusies

Geld maakt veel goed. Zeker in de Verenigde Staten, maar ook in Nederland, zullen vele onderzoeksinstituten zich meer door de wensen van de opdrachtgever hebben laten leiden dan door de wens de waarheid te achterhalen: "Wiens brood men eet diens taal men spreekt".

Dit werd de tabaksindustrie verweten, maar blijkt nu ook op te gaan voor de natuurlijke vijand daarvan, de anti-roken organisaties. De anti-roken beweging is er, net als die van de tabaksindustrie, een van immense (industriële) belangen. De overheid hoort zich in deze omgeving niet als een marionet op te stellen. Niet de farmaceuten of de ondemocratische Wereldgezondheidsorganisatie dienen het volksgezondheidsbeleid te bepalen, maar de democratisch gekozen volksvertegenwoordigers. Vandaar dat het de opdracht van de volksvertegenwoordiging is zich te vergewissen van de deugdelijkheid van de argumentatie en de wetenschappelijke feiten die daaraan ten grondslag liggen. Het siert een overheid niet zich door de waan van de dag of door industriële belangen te laten leiden.

Vandaar dat wij pleiten voor een gedegen onderzoek naar de (wetenschappelijke) achtergronden van de anti-rokenbeweging alvorens tot wetgeving over te gaan¹. Wetgeving waarbij de overheid zich begeeft op het pad van interventie in de persoonlijke levensstijl van haar burgers vereist een zorgvuldige aanpak. Het dient verdedigbare argumenten te bevatten, anders is een zinvolle sanctionering onmogelijk en per definitie niet gewenst.

1-11-2001

Stichting Forces Nederland

¹ Het is nog steeds volstrekt onduidelijk waar het cijfer van 23.000 rokersdoden vandaan komt. Hetzelfde geldt voor de aantallen doden door meeroken. Een telefonische rondgang langs CBS, VWS, RIVM en STIVORO leverde ons een enkele medewerker bij STIVORO op die zei dat aantal uit RIVM rapporten te kunnen opmaken....